

NOTAT

**SVANER I ØYEREN, GLOMMA OG VORMA
VINTEREN 1990 / 1991.**

Utarbeidet av: Rolf E. Andersen Nordre Øyeren Fuglestasjon

Fagsektor: VILT

Dato: 20.12.1991

Arkiv: 461.415

Sendes til: NOF-avd. Oslo/Akershus, NØF, viltnemndene i Eidsvoll, Nes, Sørumsdal, Fet, Skedsmo, Rælingen, Enebakk.
Gunnar M. Anderssen, Akershus JFF, Miljøombud Ole Johan Krog.
Leif Nilsen og Knut Ørn Bryn – her.

Begrensning i bruk: Refereres som notat inntil sammenfattende rapport er publisert.
Jfr. tilsvarende notater fra tidligere år.

FORORD

Registreringene ble vinteren 1990/1991 forsøkt utført en gang i måneden i tidsrommet november-mars. Registreringene ble utført fra fly. På grunn av dårlig flyvær ble det ikke utført registrering i Glomma og Vorma i november '90 og februar '91. I Øyeren ble det i tillegg til flyregistrering gjort tellinger fra land i samtlige måneder unntatt februar som en del av Nordre Øyeren fuglestasjons (NØF) generelle vannfugltellinger.

Etter sammendraget er det en kort gjennomgang måned for måned etterfulgt av en grafisk presentasjon og resultatene fra de enkelte tellingene. I den grafiske presentasjonen er en ungfuglandel på 15 % antatt der hvor det ikke foreligger andre opplysninger. Den antas likevel å gi et representativt bilde selv om den ikke er 100 % korrekt.

Registreringene fra fly er ledet av Øivind Syvertsen. Registreringene fra land i Nordre Øyeren er utført av NØFs medlemmer. En dekning av hele vassdraget med telling fra land, ble utført av Bjørn Harald Larsen i slutten av januar. Resultatet fra denne tellingen som omfattet alle «vannfugler» er presentert i eget vedlegg sist i rapporten. Vedlegget inkluderer også en kopi av artikkelen «Vinterbestenden av svaner, gjess og ender langs Vorma, Glomma og Nordre Øyeren i 1990 og 1991» skrevet av B. H. Larsen i Norsk ornitologisk forening avd. Oslo og Akershus' tidskrift («Toppdykker'n» 3/91).

Registreringene er et samarbeidsprosjekt mellom Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus og NØF, og er en fortsettelse av registreringene som ble utført '86/87, '87/88, '88/89 og '89/90. For detaljer i forbindelse med registreingsområder og -metoder henvises det til rapporten fra vinteren '86/87.

Registreringene '90/91 er de siste innfor rammen av det prosjektet som i sin tid, ble utformet i samarbeid med Miljøvernavdelingen i Oslo og Akershus. En spesiell takk rettes til viltkonsulent Jon Østgård som har bistått, og vist interesse for prosjektet på en positiv måte.

Oslo, 16. november 1991

For Nordre Øyeren fuglestasjon



Rolf E. Andersen

SAMMENDRAG

Som ved registreringene i '87/88, '88/89 og '89/90 ble det med unntak ved januartellingene fra land, i Glomma, Vormå og sørenden av Mjøsa i registreringsperioden (nov.-mars) kun observert/artsbestemt sangsvane. Ved telling fra land langs hele vassdraget 30. januar, ble det tilsammen observert 48 knoppsvaner (46 i Glomma og 2 i Øyeren). Dette indikerer at knoppsvane trolig kan være registrert som sangsvane ved flytellingene. For sangsvanetallene vil feilen være ca. 5 % for registrert maks.-antall (ca. 1000) ved den nesten samtidige flytellingen 26. januar. For min.-antallet (ca. 308) vil feilen utgjøre ca. 15 %, hvis det forutsettes at antallet knoppsvaner var stabilt gjennom vinteren. I Øyeren ble det i tillegg til sangsvane observert inntil 22 knoppsvane fram til midten av november. Videre ble det observert dvergsvane 27. oktober (5 ind.) og 10. (8 ind.) og 17. november (2 ind.).

Største antall sangsvane for de enkelte deler av vassdraget ble registrert for; Øyeren 30. januar (ca. 500 ind.), Glomma 1. desember (458 ind.) og Vormå 30. januar (523 ind.).

I forbindelse med flyregistreringene ble største samlede antall for hele vassdraget (ca. 1000 ind.) observert 26. januar. Tellingen fra land utført 30. januar, ga totalantall 1151 sangsvane og 48 knoppsvane.

Også denne vinterens registreringer bekrefter strekningene Fetsund-Bingsfoss og Rånåsfoss-Årnes som de viktigste for svaner i Glomma. For Vormå var det strekningen mellom Svanfoss og Minnesund som denne vinteren, utpekte seg som det viktigste overvintringsområdet.

På bakgrunn av utviklingen i Øyeren var det ikke flytelling i oktober. Det foreligger derfor ikke tall for Glomma, Vormå og sørenden av Mjøsa for denne måneden. Dårlig flyvær på de planlagte telledager i november og februar førte til at det heller ikke i disse månedene foreligger data fra områdene nord for Øyeren.

September

Den første sangsvanen ankom Øyeren den 24.

Oktober

I midten av oktober var antallet i Øyeren økt til ca. 60 individer. Videre utover i måneden steg antallet jevnt, og den 27. ble 292 ind. registrert. På denne datoen ble også 2 voksne og 3 unge dvergsvaner notert. Største antall knoppsvaner ble notert den 13. med 22 ind. Øyeren var isfri hele måneden, og i likhet med ifjor falt min. temperaturen under 0 °C bare noen få dager.

November

I Øyeren fortsatte antallet å stige fram mot midten av måneden. Tellingen fra land den 3. og 10. resulterte i henholdsvis 338 og 348 ind. Ungfuglandelen var 15-17 %. Registrert maks.-antall (ca. 500) for Øyeren ble notert den 19. (som er samme dato som for fjorårets maksimum på 936). Dvergsvane ble observert den 10. med hele 8 ind. (5 voksne og 3 unge) og den 17., da ble 1 voksen og 1 ung sett. Knoppsvane ble notert med største antall 18, den 3. Mot slutten av måneden avtok antallet i Øyeren og ved tellingen 25. ble 199 ind. notert. Mot slutten av måneden la isen seg over de grunneste partiene og i vikene.

I Glomma og Vormå ble det pga. dårlig flyvær på de planlagte datoer ikke utført tellinger.

Desember

Antallet av sangsvaner i Øyeren holdt seg trolig relativt stabilt gjennom desember med ca. 150 individer i gjennomsnitt. Tellingen fra land foretatt 1. og 11. desember ga henholdsvis 222 og 128 ind. Ved tellingen den. 28. var antallet steget til 430. Råkene i deltaet var isfrie gjennom hele måneden.

I Glomma og Vormå ble første telling utført den 1. I Glomma ble det registrert 458 sangsvaner (hele 30 % unge) og i Vormå 266 (22 % unge). For hele vassdraget med Nordre Øyeren sett under ett, var ungfuglandelen 22 %. Glomma og Vormå var begge isfrie i desember, og det grunn til og tro at de også var det i november basert på forholdene i Øyeren.

Januar

Etter nyttår ga tellinger den 27. og 30. henholdsvis ca. 300 og 401 ind. (17 % ungfugl). Råkene og hele området sør for deltaet var stort sett isfritt. Leira, Nitelva og Svelle var imidlertid islagt. Mot slutten av måneden var også hele Nordre Øyeren mer eller mindre islagt.

I Glomma og Vorma var antallet høyere enn vanlig. Ved flytellingen den 26. ble det for Glomma og Vorma notert tilsammen 709 ind. (27 % unge). Samtidig hadde det som vanlig skjedd en forflytting fra Glomma til Vorma. Denne måneden var tallene henholdsvis 235 (30 % ungfugl) og 474 (25 % ungfugl). Den 31. ble det registrert 46 knoppsvaner i Glomma ved telling fra land som dekket hele vassdraget og Nordre Øyeren (resultatene er presentert i detalj bak flyregistreringene). Disse kan på grunn av identifikasjonsproblemer fra fly, være inkludert i tallet for sangsvaner i Glomma den 26. Glomma nedenfor Vormsund og hele Vorma var isfrie i januar.

Februar

Fra Øyeren forligger det ikke observasjonsmateriale for februar. Nordre Øyeren var islagt så og si i sin helhet.

På grunn av dårlig flyvær de aktuelle telledatoer ble det ikke utført registreringer i Glomma og Vorma.

Mars

I Øyeren begynte observasjonsaktiviteten først ved midten av måneden. Siste halvdel av måneden varierte antallet mellom 100 og 200 individer. Den 23. (samme dato som flytelling i Glomma og Vorma) ble 100 ind. notert.

I Glomma lå det ved flytellingen den 23. 149 ind. (21 % ungfugl) og i Vorma 59 ind. (30 % unge)

April

Fem til ti individer hadde tilhold i Øyeren gjennom hele måneden. Ikke telling i Glomma og Vorma.

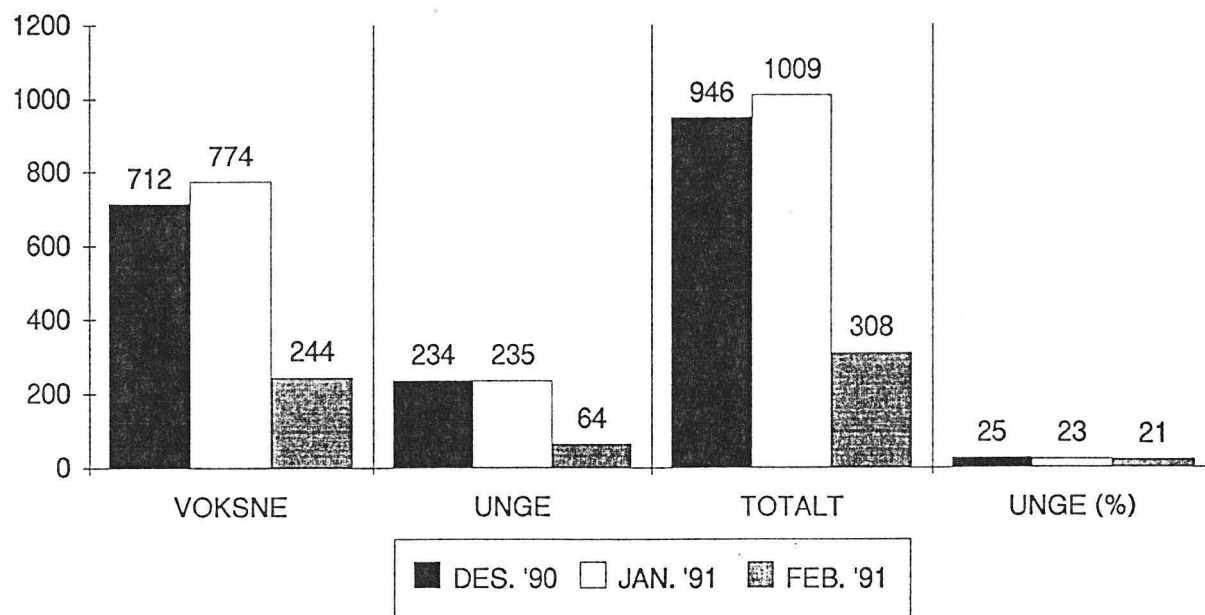
Tabellen nedenfor viser tallene for sangsvane flytellingsdatoene. Ungfuglandelen (i %) er angitt i parentes.

DATO	N. ØYEREN	GLOMMA	VORMA	TOTALT
1.12	222 (18)	458 (30)	266 (22)	946 (25)
26.01	Ca. 300 *)	235 (30)	474 (25)	Ca. 1000
23.03	100 **)	149 (30)	59 (30)	308 (?)

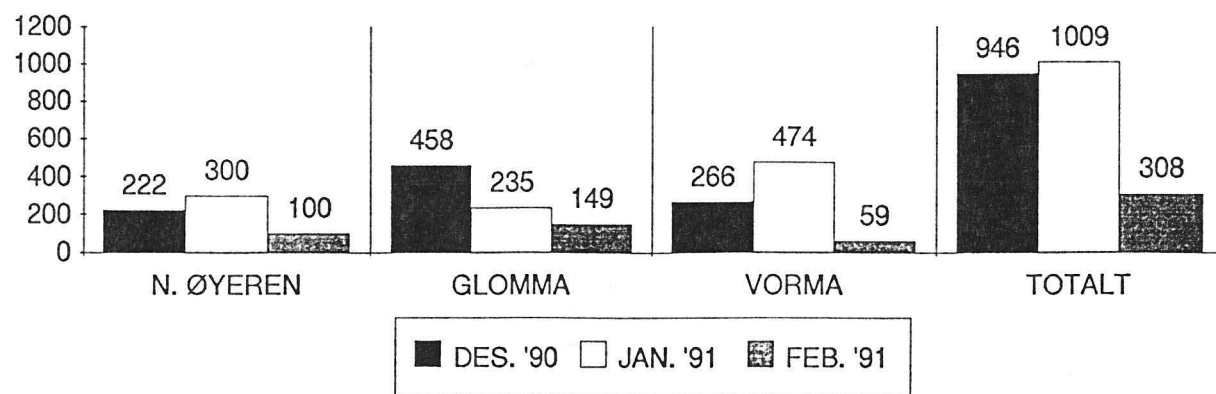
*) Fra land 21.01.91

**) Fra land samme dag som flytellingen.

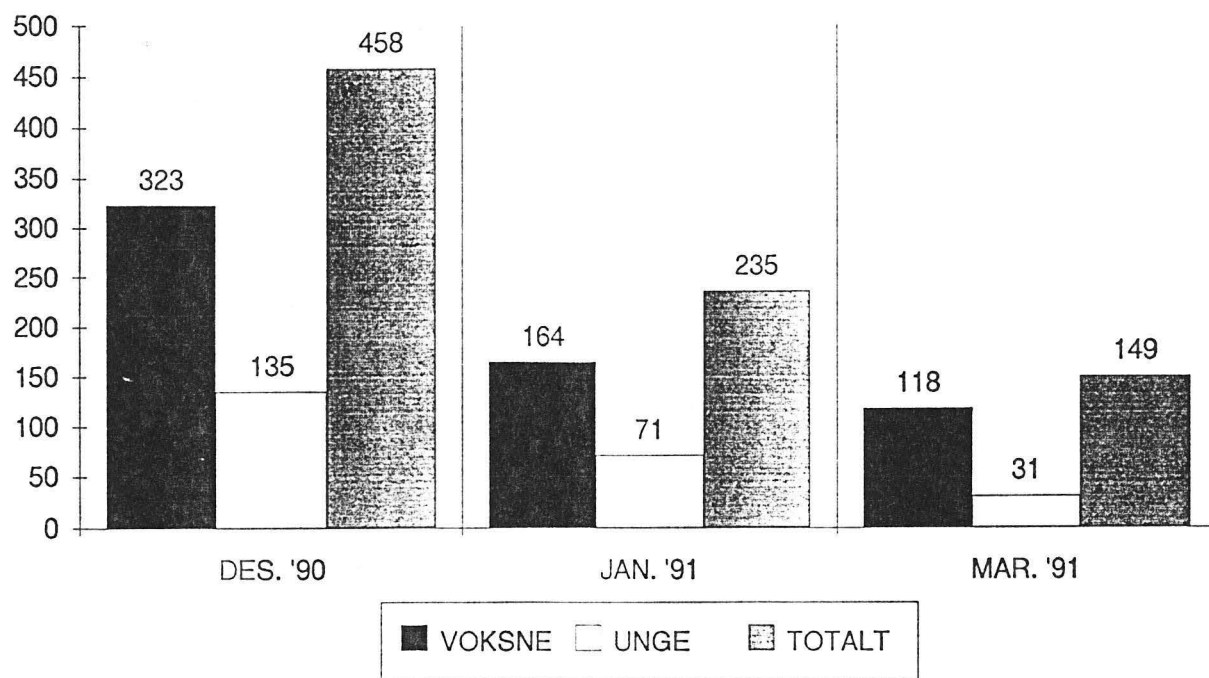
SANGSVANER, FLYTELLINGER, HELE REGISTRERINGSOMRÅDET



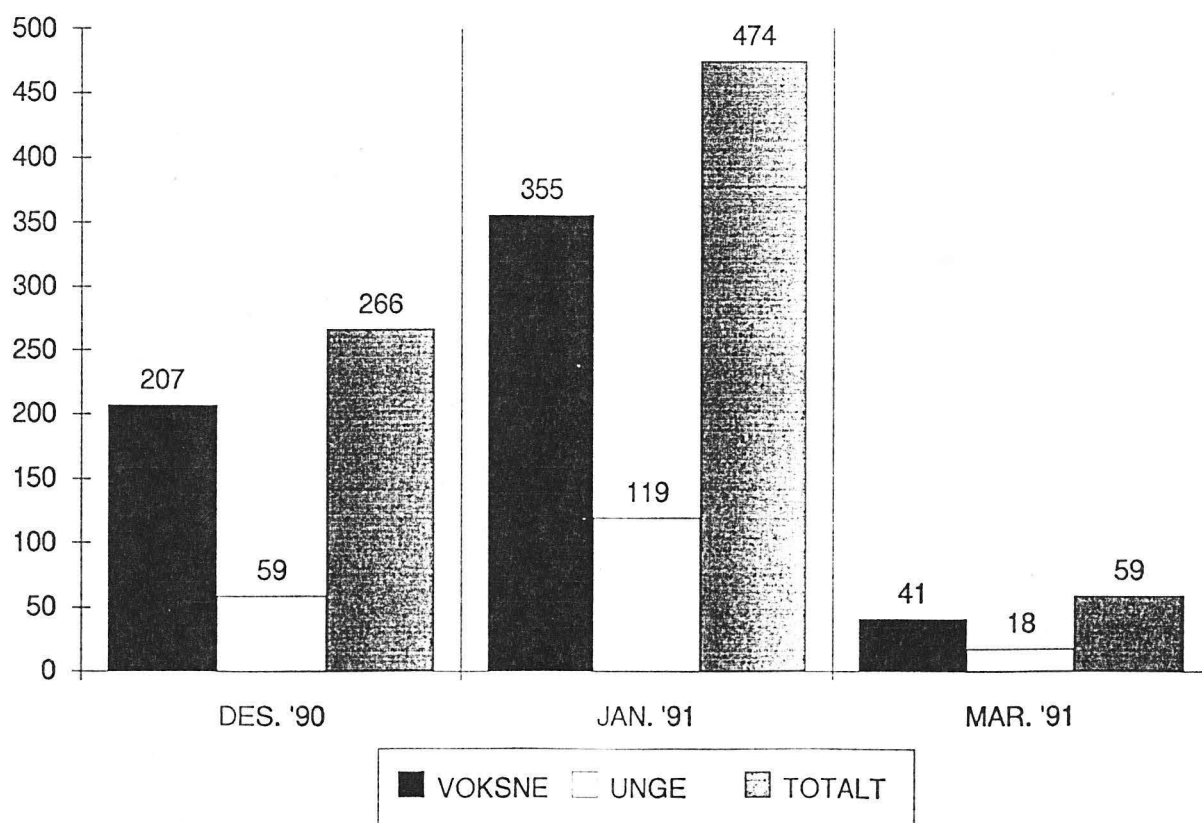
SANGSVANER, FLYTELLINGER, HELE REGISTRERINGSOMRÅDET



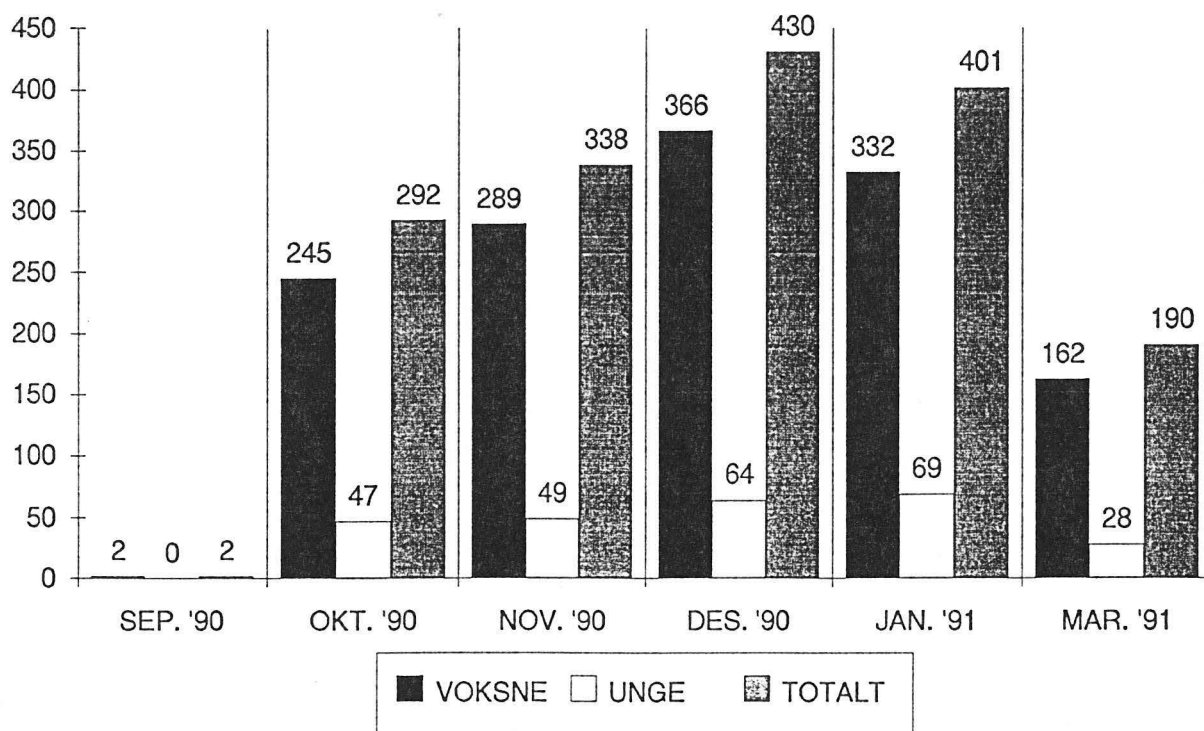
SANGSVANER I GLOMMA, FLYTELLING



SANGSVANER I VORMA, FLYTELLING



SANGSVANER I NORDRE ØYEREN, MAKS.-ANTALL



TELLING : 1
 DATO : 1.12.90
 KL : 11.45 - 13.10
 METODE : Fly
 OBSERVATØR : Øivind Syvertsen og Trude Starholm
 KOMMENTARER : Lav vannstand, isfritt.
 Sol, kaldt.

RESULTAT :

Tallene i parentes viser fordelingen mellom voksne og unge sangsvaner (voksne + unge).

NORDRE ØYEREN	GLOMMA			
	FETSUND - BINGSFOSS	BINGSFOSS - RÅNÅSFOSS	RÅNÅSFOSS - ÅRNES	OVENFOR VORMA
182 + 40	146 + 63	66 + 39	98 + 30	17 + 13

VORMA				SØRENDEN AV MJØSA
ÅRNES - VORMSUND	VORMSUND - SVANFOSS	SVANFOSS - EIDSVOLL	EIDSVOLL - MINNESUND	
33 + 8	36 + 14	78 + 37	60 + 0	0

GLOMMA : (323 + 135) = 458
 VORMA : (207 + 59) = 266
 ØYEREN : (182 + 40) = 222
 MJØSA : (0 + 0) = 0

TOTALT : (712 + 234) = 946

TELLING : 2
 DATO : 26.1.91
 KL : 12.15 - 13.30
 METODE : Fly
 OBSERVATØR : Øivind Syvertsen, Knut Eie og Erling Hobøl
 KOMMENTARER : Lav vannstand. Glomma ovenfor Vormsund islagt, forøvrig bare litt is langs breddene. Solgløtt, skyet og oppholdsvær.

RESULTAT :

Tallene i parentes viser fordelingen mellom voksne og unge sangsvaner (voksne + unge).

NORDRE ØYEREN	GLOMMA			
	FETSUND - BINGSFOSS	BINGSFOSS - RÅNÅSFOSS	RÅNÅSFOSS - ÅRNES	OVENFOR VORMA
Ca. 300 *)	81 + 53	0	65 + 18	0

VORMA				SØRENDEN AV MJØSA
ÅRNES - VORMSUND	VORMSUND - SVANFOSS	SVANFOSS - EIDSVOLL	EIDSVOLL - MINNESUND	
22 + 12	11 + 4	63 + 13	259 + 90	0

GLOMMA : (164 + 71) =235
 VORMA : (355 +119) =474
 ØYEREN : (- + -) =300 *) TOTALT : (- + -) = 1009 *)

Tellingen i Øyeren ble utført 27.1.91

TELLING : 3

DATO : 23.3.91

KL : 11.30 - 12.45

METODE : Fly

OBSERVATØR : Øivind Syvertsen, Trude Starholm og Thomas Sæther

KOMMENTARER : Lav vannstand. Stort sett isfritt. Delvis skyet.

RESULTAT :

Tallene i parentes viser fordelingen mellom voksne og unge sangsvaner
(voksne + unge).

NORDRE ØYEREN	GLOMMA			
	FETSUND - BINGSFOSS	BINGSFOSS - RÅNÅSFOSS	RÅNÅSFOSS - ÅRNES	OVENFOR VORMA
100	59 + 22	5 + 2	54 + 6	0 + 1

VORMA				SØRENDEN AV MJØSA
ÅRNES - VORMSUND	VORMSUND - SVANFOSS	SVANFOSS - EIDSVOLL	EIDSVOLL - MINNESUND	
18 + 6	16 + 8	0	7 + 4	0

GLOMMA : (118 + 31) = 149

VORMA : (41 + 18) = 59

ØYEREN : (- + -) = 100

TOTALT : (- + -) = 308

VEDLEGG

VANNFUGLTELLINGER LANGS VORMA, GLOMMA OG I NORDRE ØYEREN-
JANUAR 1991.

Vorma:

Art	Minne- sund	M.sund- Eidsvoll	Eidsvoll- Styri	Svan- foss	Vorm- sund	Totalt
Bangsvane	30	484	9			523
Kanadagås		7				7
Stokkand	140	86	29	8	20	283
Krikkand		2				2
Toppand	2					2
Bergand	3					3
Kvinand	64	81	40	5	5	195
Havelle	3					3
Laksand	6	39	29			74
Siland	3					3
Gråmåke	3					3
Fossefall	2					2

Bangsvane: Ungfuglandel: 32.3%
Kullstørrelse: $x=2.46$ ($n=67$)

Glomma:

Art	1	2	3	4	5	Totalt
Gråhegre		1				1
Bangsvane		26	89	6	106	227
Knoppsvane		2	6	2	36	46
Kanadagås					34	34
Stokkand	2	63	2	47	44	158
Toppand				2		2
Kvinand	3	31	17	119	22	192
Laksand	4	9		4	8	25
Gråmåke					40	40

Tellesoner: 1: Arnes oppstroms brua
2: Arnes-Udenes
3: Udenes kirk.-Haga
4: Haga-Rånås-foss
5: Bingsfoss-Fetsund

Bangsvane: Ungfuglandel: 26.0%
Kullstørrelse: $x=2.39$ ($n=23$)

Nordre Øveren:

Art	Storråka	Østsida	Vestsida	Totalt
Sangsvane	4	196	201	401
Knoppsvane		2		2
Stokkand		47	10	57
Kvinand		7		7
Laksand	8			8
Fiskemåke		10		10
Gråmåke			370	370
Svartbak			6	6

Sangsvane: Ungfuglandel: 17.2%
Kullstørrelse: $x=2.68$ (n=25)

Glommavassdraget, Akershus, totalt.

Art	Vorma	Glomma	Nordre Øveren	Risa/ Andelva	Totalt
Gråhegre		1			1
Sangsvane	523	227	401		1151
Knoppsvane		46	2		48
Kanadagås	7	34		10	51
Sædgås				2	2
Stokkand	283	158	107	10	558
Krikkand	2				2
Toppand	2	2			4
Bergand	3				3
Kvinand	195	192	7	1	395
Havelle	3				3
Laksand	74	25	8	1	108
Siland	3				3
Fiskemåke			10		10
Gråmåke	3	40	370		413
Svartbak			6		6
Fossefall	2			1	3
Totalt	1100	725	911	25	2761

Sangsvane: Ungfuglandel: 25.8%
Kullstørrelse: 2.50 (n=116)